

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek senátu ze dne 5. května 2022 ve věci č. 19362/18 – *Mesić proti Chorvatsku*

Senát první sekce Soudu jednomyslně shledal, že rozsudek, kterým byla stěžovateli, někdejšímu prezidentovi Chorvatska, uložena pokuta ve výši 6 660 eur za výrok, že by se advokát, jenž vznesl téma vazeb stěžovatele na organizovaný zločin, měl jít léčit na psychiatrii, neporušil právo stěžovatele na svobodu projevu ve smyslu článku 10 Úmluvy. Soud naopak konstatoval, že délka řízení o ochraně osobnosti byla nepřiměřená ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl v letech 2000 až 2010 chorvatským prezidentem. V souvislosti s trestním oznámením podaným ve Francii advokát chorvatského původu v roce 2006 prohlásil, že stěžovatel byl spolupachatelem pokusu o vraždu a vydírání jeho klienta. Trestní oznámení a údajné vazby stěžovatele na organizovaný zločin byly následně zveřejněny ve dvou novinových článcích. Na dotaz médií stěžovatel vazby popřel s tím, že advokát by měl po příjezdu do Chorvatska navštívit psychiatrickou léčebnu, kde se mu dostane účinné léčby. O prohlášení stěžovatele informovala řada chorvatských médií. V roce 2007 advokát podal proti stěžovateli žalobu pro pomluvu a odvolacím soudem mu byla v roce 2016 přiznána náhrada nemajetkové újmy ve výši 6 660 eur. Ústavní soud rozsudek v roce 2017 potvrdil.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že rozsudek, kterým byla advokátovi přiznána náhrada nemajetkové újmy z důvodu poškození jeho pověsti, porušil článek 10 Úmluvy zaručující právo na svobodu projevu.

Soud nejprve zamítl námitku vlády, která s odkazem na věc *Rujak proti Chorvatsku* (č. 57942/10, rozhodnutí ze dne 2. října 2012) tvrdila, že stížnostní námitka nespadá pod článek 10 Úmluvy. Dle vlády neměl stěžovatel v úmyslu podněcovat diskusi o otázce veřejného zájmu, ale veřejně urazit advokáta. Dle Soudu urážlivé prohlášení nespadá pod ochranu článku 10 Úmluvy jen ve velmi vzácných případech, pokud se jedná o svévolné očerňování a jeho jediným záměrem je urážet. Ve věci *Rujak* obsahovalo stěžovatelovo prohlášení většinou vulgární a urážlivé výrazy, a proto Soud dospěl k závěru, že stěžovatel nepředával informace nebo myšlenky, ale že jeho jediným úmyslem bylo urazit. Stížnost tak byla vyhodnocena jako neslučitelná s ustanoveními Úmluvy *ratione materiae*. V projednávané věci chtěl stěžovatel svým prohlášením popřít závažná obvinění vznesená proti němu v trestním oznámení, které jménem svého klienta advokát sepsal. Nelze tedy říci, že by se stěžovatel nesnažil sdělit informace nebo myšlenky a že by jeho jediným záměrem bylo advokáta urazit.

K odůvodněnosti stížnosti Soud nejprve uvedl, že k zásahu do svobody projevu nepochybně došlo (*Stojanović proti Chorvatsku*, č. 23160/09, rozsudek ze dne 19. září 2013, § 56), přičemž zásah byl v souladu se zákonem a sledoval legitimní cíl.

Soud dále podotkl, že stěžovatel pronesl výrok o potřebě psychiatrické léčby advokáta v době, kdy byl prezidentem, a výrok byl široce přenášán různými médii. Mohl tudíž nejen pošpinit pověst advokáta, ale také vyvolat předsudky vůči němu v jeho profesním a společenském prostředí. Dle Soudu byl nadto odkaz na potřebu psychiatrické léčby neuctivý vůči osobám s duševním onemocněním. V případech střetu mezi svobodou projevu dle článku 10 Úmluvy a právem na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy se zvažuje, zda byla mezi oběma v kolizi stojícími právy nastolena spravedlivá rovnováha (*Perinçek proti Švýcarsku*, č. 27510/08, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2015, § 198–199) v souladu s kritérii stanovenými v judikatuře Soudu (*Axel Springer AG proti Německu*, č.

39954/08, rozsudek velkého senátu ze dne 7. února 2012, § 78–95). V úvahu je rovněž třeba vzít další kritéria, jako např. postavení stěžovatele jako politika a vysoce postaveného státního úředníka a postavení jeho protivníka jako advokáta. Vzhledem k tomu, že vnitrostátní soudy takové vyvážení neprovedly, Soud ho musel provést sám.

Ve vztahu k advokátovi Soud uvedl, že nebyl veřejně známou osobou do doby, kdy chorvatská média informovala o trestním oznámení, přičemž popřel, že by médiím informace z trestního oznámení sdělil. Obvinění, které jeho prohlášení vyvolalo, nebylo určeno pro veřejnost. Stejně tak nelze říci, že by vědomě vstoupil do veřejného prostoru. Jeho situace je tak odlišná od situace veřejně činných osob (viz např. *mutatis mutandis Egeland a Hanseid proti Norsku*, č. 34438/04, rozsudek ze dne 16. dubna 2009, § 62).

Na rozdíl od zjištění vnitrostátních soudů bylo dle názoru Soudu napadené prohlášení metaforou a jako takové představovalo čistě hodnotový soud a nebylo možné ho prokazovat. Údajné spojení prezidenta s organizovaným zločinem je nepochybně otázkou veřejného zájmu. Stěžovatel měl právo se takovému nařčení bránit, což učinil, avšak rovněž se pokusil poškodit důvěryhodnost advokáta urážlivým prohlášením používajícím zlehčující a drzé výrazy. Nic nenasvědčuje tomu, že by stěžovatel nemohl popřít závažná obvinění, aniž by použil sporné formulace. Stěžovatel nepřispěl k diskusi o záležitostech veřejného zájmu a překročil meze přijatelné kritiky. Jelikož byl v rozhodné době prezidentem státu a jeho kritiku převzala řada sdělovacích prostředků, jeho prohlášení mohlo způsobit větší újmu pověsti advokáta.

K postavení stěžovatele Soud připomněl, že uznal, byť za jiných okolností, že obecně mají výroky vysokých státních úředníků větší váhu, např. v případě prohlášení o osobách podezřelých ze spáchání trestného činu před jejich odsouzením (porušení presumpce neviny např. ve věci *Gutsanovi proti Bulharsku*, č. 34529/10, rozsudek ze dne 15. října 2013, § 194–98, nebo porušení práva na nezávislý a nestranný soud ve věci *Sovtransavto Holding proti Ukrajině*, č. 48553/99, rozsudek ze dne 25. července 2002, § 80). Zároveň z judikatury Soudu plyne, že svobodný výkon povolání advokáta je nezbytný pro plné uplatňování základního práva na spravedlivý proces zaručeného článkem 6 Úmluvy (viz např. *Morice proti Francii*, č. 29369/10, rozsudek velkého senátu ze dne 23. dubna 2015, § 132–39). Útoky vysoce postavených státních úředníků na pověst advokátů s cílem je izolovat a poškodit jejich důvěryhodnost, jako tomu bylo v projednávané věci, by mohly mít vážné důsledky pro práva obviněného a právo na přístup k soudu. Advokát byl nadto vzhledem k povinnosti mlčenlivosti v nevýhodném postavení vůči stěžovateli, veřejně známé osobě těšící se velké pozornosti médií.

Ve vztahu k posouzení sankce Soud konečně konstatoval, že byť byla částka ve výši 6 660 eur vysoká, jednalo se za daných okolností o přiměřený postih. Výroky vysokých státních úředníků mají větší váhu, a tudíž způsobují větší škodu, prohlášení bylo široce přenášeno různými sdělovacími prostředky a nejen poškozovalo pověst dotčeného, ale také mohlo mít odrazující účinek na výkon jeho pracovních povinností jako advokáta.

S ohledem na všechny výše uvedené úvahy dospěl Soud k závěru, že zásah do svobody projevu stěžovatele byl nezbytný v demokratické společnosti pro ochranu pověsti advokáta a pro zamezení odrazujícího účinku na profesní povinnosti vykonávané advokáty. K porušení článku 10 Úmluvy tedy nedošlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že délka občanskoprávního řízení byla nepřiměřená ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Řízení započalo v roce 2007 a skončilo v roce 2017. Soud nicméně posuzoval pouze délku řízení od března 2013 do října 2017, kdy bylo rozhodnutí ústavního soudu doručeno advokátovi stěžovatele. Ve vztahu k předchozí fázi řízení stěžovatel nevyčerpal vnitrostátní právní prostředky nápravy. Relevantní část řízení tudíž trvala čtyři roky a sedm měsíců na dvou stupních soudní soustavy. Vláda nepředložila žádné argumenty ospravedlňující délku řízení. Stěžovatel k délce řízení nepřispěl. V dané fázi řízení se

nekonalo žádné veřejné jednání a průtahy jsou přičitatelné vnitrostátním orgánům, jelikož odvolacímu soudu trvalo rozhodování o odvolání stěžovatele více než tři roky a sedm měsíců.

Délka řízení tudíž nebyla přiměřená a čl. 6 odst. 1 Úmluvy byl porušen.